

completar-ho; o bé, si tens la intenció d'encomiar aquest déu d'una altra manera diferent, fes-ne l'encomi, per tal com ja se t'ha parat el singlot.

→ 189 Havent passat així la paraula a Aristòfanes, em va explicar Aristodem que aquest darrer va dir:

—Se m'ha parat, en efecte, per bé que no pas abans d'aplicar-li l'esternut, de tal manera que em meravello respecte a si la part ordenada del meu cos desitja aquesta mena de sorolls i de pessigolleigs, com ho és l'esternut, car el singlot s'ha parat enterament de seguida així que li he aplicat l'esternut.

I Erixímac va respondre:

—Oh bon Aristòfanes —va dir—, mira què fas: fas broma quan estàs a punt de parlar i m'obligues a esdevenir el vigilant del teu discurs per si dius alguna cosa ridícula, malgrat que ja t'és possible de parlar en pau.

I Aristòfanes, posant-se a riure, va dir:

—Parles bé, oh Erixímac, i concedeix-me que les coses que he dit no les he pronunciades. Tanmateix, no em vigilis, perquè el que temo tocant a les coses que em dispo a dir no és pas que el que digui faci riure (això seria, en efecte, un benefici i quelcom propi de la nostra musa), sinó que no faci riure.

—Després de llançar la pilota, oh Aristòfanes —va respondre Erixímac—, et penses que te n'escaparàs. Posa esment, tanmateix, i parla com si haguessis de donar compte del teu discurs, per bé que tal vegada, si em sembla, et perdonaré.

—Certament, oh Erixímac —em va explicar Aristodem que va dir Aristòfanes—, tinc la intenció de parlar d'una manera molt diferent de com heu parlat tu i Pausànies. Em sembla, en efecte, que els homes no han tingut absolutament cap mena de consciència pel que fa a la pu-

xança d'Eros, per tal com, si n'haguessin estat conscients, li haurien bastit els temples i els altars més grans, al mateix temps que li oferirien els sacrificis més grans, no pas com ara, que no s'esdevé res d'això tocant a aquest déu, malgrat que hauria d'esdevenir-se per damunt de totes les coses. És efectivament el més amic de l'home, essent protector dels homes i metge capaç de guarir mals de tanta importància que, un cop guarits, es produiria la felicitat més gran per al gènere humà. Per tant, intentaré explicar-vos la seva puixança, mentre que vosaltres podreu ensenyar-ho així als altres.

En primer lloc, tanmateix, cal que conegueu la naturalesa humana i les coses que ha patit, car antigament la nostra naturalesa no era pas la mateixa que ara, sinó diferent. Primerament, en efecte, eren tres els tipus sexuals dels éssers humans, no pas dos com ara: mascle i femella, sinó que existia a més un tercer, comú a aquests dos tipus, el nom del qual ha restat actualment, per bé que en si mateix ha desaparegut. L'androgín, efectivament, era aleshores un sol tipus, quant a forma i nom, comú a tots dos tipus sexuals: el del mascle i el de la femella, mentre que ara no és sinó un nom que jeu en l'oprobí. En segon lloc, la forma de cada individu d'aquest tipus era rodona en la seva totalitat, amb l'esquena rodona i els costats semblants a un cercle. Nogensmenys, tenia quatre mans, el mateix nombre de cames que de mans i dues cares sobre un coll perfectament circular; alhora, amb aquestes dues cares enterament iguals i col·locades en direcció oposada l'una de l'altra tenia un sol cap, a més de quatre orelles, dues parts sexuals i totes les altres coses com algú ja pot afigurar-se conforme a això. Caminava també dret com ara, en qualsevol de les dues direccions que volgués, per bé que, quan desitjava córrer ràpidament, igual que els acròbates fan tombarelles en sentit circular

girant les cames fins a la posició recta, avançava en cercle ràpidament recolzant-se sobre els membres, que llavors eren vuit. Per això eren tres els tipus sexuals i d'aquestes característiques: perquè el mascle va tenir certament el seu origen del Sol, la femella de la Terra i el que participa d'ambdós de la Lluna, ja que la Lluna participa també de tots dos; alhora, eren circulars, tant pel que fa a si mateixos com pel que fa a llur marxa, pel fet que eren semblants als seus progenitors. Eren consegüentment terribles en força i vigoria, al mateix temps que tenien un orgull enorme, fins a l'extrem que van conspirar contra els déus: per això, el que diu Homer d'Efialt i d'Otus,²⁸ es diu també d'aquells individus, és a dir, que van intentar pujar fins al cel per tal d'atacar els déus.

Per consegüent, Zeus i els altres déus van deliberar què havien de fer i no trobaven cap solució: no podien, en efecte, ni matar-los, ni anihilar el seu gènere fulminant-los com els Gegants (car se'ls haurien anihilat per si mateixos els honors i els sacrificis rebuts per part dels homes), ni tolerar tampoc que continuessin essent tan insolents. Després de pensar amb gran esforç, Zeus va dir: "Em sembla que tinc un mitjà perquè els homes puguin continuar existint i cessin la seva indisciplina, esdevenint més febles." I va afegir: "Ara mateix els partiré cada un per la meitat, i aleshores seran més febles i ensem més útils per a nosaltres, pel fet que esdevindran més nombrosos. Caminaran drets sobre dues cames i, si ens sembla que perseveren en la seva insolència i no volen procedir amb tranquil·litat, els partiré de bell nou per la meitat, de tal manera que caminaran saltant sobre una sola cama." Així va parlar i, un cop dites aquestes coses, va

28. Esmentats a *Illiada*, V, 385 ss., i a *Odissea*, XI, 307-320.

partir els homes en dues meitats, de la mateixa manera com es parteixen les serves quan es té la intenció de posar-les en conserva, o com es parteixen els ous amb curnes. Al mateix temps, ordenava a Apol·lo que girés la cara i la meitat del coll d'aquells que anava partint cap a la part de la partició, a fi que l'home, en veure la seva pròpia partició, es fes més moderat; li ordenava també guarir totes les altres coses. Aquest déu girava llavors la cara i, ajuntant la pell de tot arreu sobre allò que ara s'anomena ventre, igual que bosses lligades amb un cordill, la premia amb força fent una obertura al mig del ventre, allò que anomenem precisament melic. A més, va allisar les altres arrugues, que eren nombroses, i va afaçonar el pit, emprant un mena d'instrument semblant al que usen els sabaters per allisar sobre la forma les arrugues dels cuir; amb tot, va deixar-ne unes quantes al voltant del mateix ventre i del melic, perquè fossin un record de l'estat antic.

Per consegüent, així que aquella naturalesa va quedar partida en dues meitats, cada meitat anhelava unir-se amb la seva pròpia meitat. Alhora, envoltant-se amb les mans i enllaçant-se els uns amb els altres, delerosos de constituir una sola naturalesa, morien a causa de la fam i de la inactivitat general, pel fet que no desitjaven fer res els uns sense els altres. Al mateix temps, cada vegada que moria una de les meitats i restava viva l'altra, la que havia restat viva en cercava una altra i s'hi enllaçava, fos casualment amb la meitat d'una dona sencera (el que ara anomenem precisament dona), o amb la d'un home; i així continuaven morint. Compadint-se'n, tanmateix, Zeus, inventa un altre mitjà i canvia les seves parts sexuals cap al davant: fins aleshores, en efecte, les tenien fora, i engendraven i parien, no pas els uns dins dels altres, sinó a terra com les cigales. Així, doncs, les va can-

viar cap al davant i va fer que la seva generació s'esdevingués en si mateixos, pel fet de ficar-se el mascle dins la femella; això va fer-se així perquè en l'acoblament es produïssin alhora aquestes dues finalitats: si s'esqueia que un home s'unia amb una dona, engendraven i es reproduïa el gènere, mentre que, si un mascle s'unia amb un mascle, es produïa almenys satisfacció d'aquest contacte mutu, es relaxaven, tornaven a les obres i s'interessaven

^d per totes les altres coses de la vida. Des de fa molt temps, doncs, l'amor dels uns envers els altres és connatural als homes i és conservador de l'antiga naturalesa, intentant de fer de dos un de sol i guarir així la naturalesa humana. Per consegüent, cada un de nosaltres és un símbol²⁹ d'home, en la mesura que ha estat partit en dos a partir d'un de sol, igual que els rèmolts; així cadascú cerca sempre el símbol de si mateix. Per tant, tots aquells homes que són participació d'aquell individu comú que aleshores s'anomenava andrògin són amants de les dones, com també la immensa majoria dels adúlterers, que provenen ^e d'aquest tipus sexual; alhora, procedeixen igualment d'aquest tipus sexual les dones que són amants dels homes i les adúlteres. Nogensmenys, totes aquelles dones que són participació de dona no presten cap atenció als homes, sinó que tendeixen més aviat a les dones, d'on esdevenen també les cortesanes pròpies d'aquest tipus sexual. En canvi, tots aquells que són participació de mascle persegueixen els mascles, i mentre són joves, tot essent participacions del mascle, estimen els homes i es complauen a ¹⁹² jeure i a enllaçar-se amb els homes. I aquests són els millors dels joves i dels adolescents, ja que són els més va-

29. El mot «símbol» és emprat aquí en el seu sentit material original: meitat d'una contrasenya que «portada sobre l'altra part» recomponia la figura inicial.

lents per naturalesa: alguns afirmen que són uns desvergonyits, però s'equivoquen, car no fan pas això per desvergonyiment, sinó per audàcia, per valentia i per masculinitat, acaronant allò que els és similar. Heus-ne aquí una gran prova: un cop formats del tot, en efecte, els individus d'aquesta mena són els únics que es manifesten homes aptes per als afers polítics. A més, així que arriben ^b a l'edat adulta de l'home, estimen els joves i no paren esment per naturalesa ni en els matrimonis ni en la procreació d'infants, si no són obligats per la llei, ja que els basta, al contrari, viure sempre solters els uns al costat dels altres. Per consegüent, en conjunt, el qui és d'aquesta mena és certament un amant dels joves i esdevé amic dels amants, ja que sempre acarona el que li és afí.

Així, doncs, quan l'amant del jove i qualsevol altre troben per atzar aquella meitat de si mateixos, aleshores resten meravellosament corpresos per amistat, afinitat i ^c amor, sense que desitgin, per dir-ho així, separar-se l'un de l'altre ni una mica de temps. I aquests són els qui romanen units els uns amb els altres durant tota la vida, sense que siguin ni tan sols capaços de dir què volen esdevenir realment els uns per als altres: a ningú no li semblaria, en efecte, que és només el contacte dels actes sexuals aquella cosa per la qual l'un es complau d'estar en companyia de l'altre amb un esforç tan gran, ans és clar que l'ànima de cadascú vol una altra cosa que no pot ex- ^d pressar, per bé que endevina què vol i ho indica d'una manera enigmàtica. Suposem que, mentre jeuen al mateix llit, se'ls presentés Efest, portant les seves eines, i els digués: "En realitat, què voleu, homes, que s'esdevingui l'un pel que fa a l'altre?" Suposem també que, en veure'ls perplexos, els parlés de bell nou dient: "És que no desitgeu d'estar junts l'un al costat de l'altre tant com sigui possible, de tal manera que no us separeu l'un de l'altre

e ni de nit ni de dia? Si desitgeu realment això, la meua voluntat és fondre-us i soldar-vos fins a ser el mateix, de tal manera que essent dos esdevinguen un de sol i, mentre visqueu, visqueu ambdós en comú com si fóssiu un de sol i, després que hàgiu mort, siguen també allí, a l'Hades, un de sol en lloc de dos, un cop morts conjuntament. Per això mireu si anheleu això i si podeu acontentar-vos amb una sort d'aquesta mena." Havent sentit aquestes coses, sabem que ni un de sol s'hi negaria ni donaria entenent que vol aparentment una altra cosa diferent, sinó que pensaria simplement que acabava de sentir allò que realment desitjava des de feia molt temps: esdevenir de dos un de sol, ajuntant-se i fonent-se amb l'estimat.

La causa d'això, en efecte, és que la nostra naturalesa antiga era la mateixa descrita i que érem d'una sola peça: consegüentment, el desig i la persecució de ser d'una sola
193 peça és el que rep el nom d'amor. Alhora, tal com dic, anteriorment érem un de sol, mentre que actualment, a causa de la injustícia, hem estat separats per la divinitat, igual que els arcadis pels lacedemonis. Hi ha, doncs, el temor que, si no som moderats respecte als déus, no siguem una altra vegada parits així en dos i anem caminant igual que els qui estan esculpits en baix relleu a les esteles, serrats pels nassos i esdevinguts igual que tèsseres. Per això precisament cal que tothom recomani de ser pietós en tot envers els déus, per tal de defugir una cosa i de rebreixir a aconseguir l'altra, essent Eros el nostre guia i el nostre capdill. Cal recomanar que ningú no actuï contra si mateix (i actua contra si mateix aquell qui esdevé odiós als déus): un cop, en efecte, hàgim esdevingut amics d'aquest déu i ens hàgim reconciliat amb ell, descobrirem i trobarem amb joia aquells joves estimats que són pròpiament els nostres, la qual cosa actualment assoleixen uns quants. I que no m'interrompi Erixímac, burlant-se del meu discurs, per

dir que parlo de Pausànies i d'Agató, car tal vegada ells són també realment d'aquesta mena d'individus i són tots dos mascles per naturalesa. De la meua banda, doncs, parlo de tots, tant dels homes com de les dones, quan dic que el nostre gènere podria esdevenir feliç d'aquesta manera: si emmenéssim l'amor al seu terme i cadascú trobés l'estimat que li és propi, retornant a la naturalesa antiga. Alhora, si això és el millor, serà també necessàriament el millor allò que actualment, en les condicions presents, s'acosti més a això: el fet de trobar un estimat la naturalesa del qual sigui conforme a les nostres aspiracions.

Per consegüent, si celebrem el déu causant de tot d'això, celebrariem justament Eros, el déu que en el temps present ens procura els beneficis més grans emmenant-nos a allò que ens és propi, al mateix temps que amb vista al futur ens proporciona les esperances més grans que, si manifestem pietat envers els déus, ens farà venturosos i feliços, i ens restablirà a la nostra naturalesa antiga i guarint-nos.

Llavors va dir Aristòfanes com a cloenda:

—Heus aquí, oh Erixímac, el meu discurs sobre Eros, que és certament diferent del teu. No el ridiculitzis, per tant, tal com t'he demanat, a fi que sentim també que en dirà cada un dels restants o, més aviat, cada un dels altres dos, car només resten Agató³⁰ i Sòcrates.

Aristodem em va explicar que Erixímac li va respondre:

—T'obeiré, doncs, car a mi també m'ha agradat sen-

30. Agató és un poeta tràgic que fou guardonat l'any 416. Amb motiu d'aquesta victòria convidà els amics a casa seva. És ja adult, però manté una notable bellesa física. Se l'esmenta en el *Protàgores* 315d-e com a amic de Pausànies. ARISTÒFANES, a *Les tesmoforiazuses* (191;200), el titlla d'efeminat.

doncs, si tot ésser aprecia per naturalesa la seva pròpia descendència, car gràcies a la immortalitat aquest zel i aquest amor són companys inseparables de tothom.

De la meua banda, havent sentit aquest discurs, em vaig quedar de fet meravellat i vaig parlar dient:

→ —Digues-me, oh molt sàvia Diótima, és veritablement així això que dius?

I ella, com els millors sofistes, em va respondre:

—N'has d'estar ben segur, oh Sòcrates, per tal com, si vols considerar l'amor dels homes per l'honor, et quedaràs també meravellat de la seva irracionalitat, si no reflexiones sobre les coses que jo he dit, tenint en compte en quina condició terrible es troben per l'amor d'esdevenir famosos «i deixar per al temps perdurable una fama immortal»;⁴⁸ a causa d'això, alhora, encara més que a causa dels seus fills, estan disposats a córrer tots els perills, a gastar els seus diners, a suportar qualsevol tipus de penes i a sacrificar fins i tot la seva vida. Perquè —va afegir—, és que creus que Alceste hauria mort per Admet, o que Aquil·les hauria seguit Patrocle en la seva mort, o que el vostre Codre s'hauria avançat a morir a causa del regnat dels seus fills, si no haguessin cregut que restaria de si mateixos el record immortal que ara nosaltres en tenim tocant a la seva virtut? Molt de bon tros —va dir—, em penso que tots ho fan tot a causa de virtut immortal i d'aquesta glòria il·lustre, i com millors són, més encara, car estimen allò que és immortal.

Per consegüent —va continuar dient—, els qui són fecunds segons el cos es giren més aviat cap a les dones i d'aquesta manera són amants, procurant-se mitjançant l'engendrament de fills, tal com creuen, immortalitat, record i felicitat "per a la totalitat del temps futur". En can-

48. Hexàmetre d'autor desconegut.

vi, els qui són fecunds segons l'ànima..., car hi ha —va asseverar— qui engendren en les ànimes encara més que en els cossos tot allò que correspon a l'ànima engendrar i infantar. I què és, doncs, això que li correspon? El coneixement i qualsevol altra virtut. D'aquesta mena són precisament procreadors tots els poetes, com també aquells qui s'anomenen inventors entre els professionals. Ara: el coneixement més gran i més bell —va dir— és de bon tros l'organització de les ciutats i de les institucions, el nom de la qual és de fet ponderació i justícia. Entre aquests, tanmateix, quan algú, essent diví, se sent des de jove fecund en l'ànima i, arribada l'edat, desitja ja infantar i procrear, aleshores, tal com em penso, cerca també al seu voltant la bellesa en la qual pugui procrear, car en allò que és lleig no procrearà mai. Així, doncs, per raó de la seva fecunditat, s'aferra més al cossos bells que als lleigs; alhora, si s'escau que troba una ànima bella, noble i ben dotada per naturalesa, s'aferra llavors enterament al conjunt d'ambdues coses: davant d'aquest ésser humà, se sent tot seguit ple de raonaments sobre la virtut, sobre com ha de ser l'home bo i a què s'ha de dedicar, i així s'esforça a educar-la. En efecte, estant en contacte, tal com em penso, amb allò que és bell i en la seva companyia, infanta i procrea allò que des de feia temps podia concebre, tant en la seva presència com recordant-ho en la seva absència, al mateix temps que en comunitat amb aquella persona ajuda a nodrir el que ha procreat, de tal manera que els d'aquesta mena mantenen els uns entre els altres una comunitat molt més gran que la dels fills i una amistat més sòlida, per tal com tenen en comú uns fills més bells i més immortals. Alhora, tothom preferiria per a si haver concebut fills com aquests més que els humans, quan gira la seva mirada cap a Homer, cap a Hesíode i cap als altres bons poetes, envejant que hagin dei-

xat de si mateixos tals descendents que els proporcionen fama immortal i record, pel fet de ser ells mateixos immortals; o si vols —va afegir—, els fills que va deixar Licurg a Lacedemònia, salvadors de Lacedemònia i, per dir-ho així, de la mateixa Hèllade; entre vosaltres, és honorat també Soló pel fet d'haver concebut les lleis, al mateix temps que molts altres homes són honorats en molts altres indrets, tant entre els grecs com entre els bàrbars, pel fet d'haver donat a llum moltes i belles obres, generant tota mena de virtut: per a aquests fills s'han creat ja també nombrosos cultes, mentre que per a fills humans no se n'han creat per a cap.

Heus aquí, doncs, oh Sòcrates, els assumptes amorosos en el misteri dels quals potser podries iniciar-te. Pel que fa, tanmateix, a la iniciació i a la revelació perfectes,⁴⁹ a causa de les quals existeixen aquelles primeres, si algú procedeix correctament, no sé pas si en series capaç. Per consegüent, jo mateixa te les explicaré —va dir— i no estalviaré cap esforç. Procura, doncs, seguir-me, si n'ets capaç.

Cal, en efecte —va continuar dient—, que el qui vulgui anar per la via recta cap a aquest objectiu comenci certament des de jove a encaminar-se cap als cossos bells, i, si el seu guia el dirigeix correctament, a enamorar-se en primer lloc d'un sol cos i a engendrar-hi bells raonaments; després, cal que compregui que la

49. La terminologia d'aquest passatge remet a les iniciacions místiques, potser concretament a les d'Eleusis, més properes als atenesos. Sòcrates, diu Diotima, pot ser un *myster* en els «petits misteris», en els quals tothom podia participar, car es tractava de recitacions, presentacions, etc. Però una altra cosa són «els grans misteris», designats *telea* («els perfectes») i *epoptiká* («visions»). Aquests requereixen un guia, el mistagog. Diotima es presta a ser el guia (*hegoumenos*) de Sòcrates. Per a les etapes d'aquesta iniciació, vegeu la «Introducció».

bellesa que hi ha en qualsevol cos és germana de la que hi ha en un altre cos i que, si cal perseguir la bellesa de la forma, constitueix una bestiesa el fet de no considerar com una de sola i la mateixa la bellesa que hi ha en tots els cossos. Ara: un cop hagi comprès això, ha de fer-se amant de tots els cossos bells i calmar aquest desig per un de sol, tot menyspreant-lo i tenint-lo per insignificant.

Després d'això, ha de considerar com a més honrosa la bellesa que hi ha en les ànimes que la que hi ha en el cos, de tal manera que, si algú té l'ànima noble, encara que tingui una esplendor insignificant, li basti per estimar-lo, interessar-se per ell, infantar i cercar raonaments de tal mena que facin millors els joves, a fi que es vegi obligat de bell nou a contemplar la bellesa que hi ha en els costums i en les lleis i a veure que tot això està emparentat amb si mateix, per tal de considerar que la bellesa que es refereix al cos és insignificant.

Després dels costums, ha de guiar-lo als coneixements, a fi que vegi també la bellesa dels coneixements i, fixant la mirada en aquesta bellesa que ja és enorme, no continui aferrant-se, com un servent, a la bellesa d'un sol ésser, com la d'un jovent, d'un home o d'un sol costum, deixant de ser en aquest esclavatge un individu miserable i pusil·lànime, sinó que, girat cap a aquesta mar enorme de la bellesa i contemplant-la, infanti nombrosos, bells i magnífics discursos, com també pensaments nats en l'amor il·limitat a la saviesa, fins que, enfortit i ja madur aleshores, percebi que hi ha un sol coneixement de la bellesa, un coneixement de la mena que serà descrita tot seguit.

Però esforça't ara —va dir— a prestar-me l'atenció més gran que et sigui possible. En efecte, aquell qui fins aquí hagi estat instruït en els assumptes amorosos, un

cop que hagi contemplat les coses belles ordenadament i correcta, descobrirà de sobre,⁵⁰ a la fi ja de la seva iniciació amorosa, quelcom de meravellosament bell per naturalesa, és a dir, allò mateix, oh Sòcrates, que va ser la causa per la qual van fer-se tots els esforços anteriors:

211 primerament, que existeix sempre, ni es genera ni es destrueix, ni creix ni minva; després, que no és bell en un aspecte i lleig en un altre, ni adés sí adés no, ni bell respecte a un punt i lleig respecte a un altre, ni aquí bell i allí lleig, com si fos per a alguns bell i per a d'altres lleig; ni tampoc se li apareixerà aquesta bellesa com una cara, ni com unes mans, ni com qualsevol altra de les coses de què participa un cos, ni com un discurs, ni com algun coneixement, ni com a existent en una altra cosa, com ara en un ésser vivent, sigui a la terra o sigui al cel, o en qualsevol altre ésser, sinó que se li apareixerà la bellesa en si mateixa, que és sempre específicament única amb si mateixa, mentre que totes les altres coses belles participen d'ella, de tal manera que la generació i la destrucció d'aquestes altres coses ni l'augmenten ni la disminueixen, ni li esdevé cap mena de patiment. Així, doncs, quan algú s'enlaira a partir de les coses d'aquí mitjançant l'afecció correcta als joves i comença a albirar aquella bellesa, es pot afirmar que gairebé toca el terme. En efecte, aquesta és exactament la via correcta per arribar als assumptes amorosos o ser-hi conduït per un altre: començant per les coses belles d'aquí i tenint com a objectiu aquella bellesa, anar enlairant-se sempre servint-se'n com si fossin esglaons, passant d'un sol cos bell a dos, de

50. De sobre (*exaiphnes*): en el context literari dels misteris, aquest mot evoca la sobtada aparició de l'objecte de la contemplació en el moment culminant de la iniciació (a Eleusis, l'aparició de l'espiga). En el desenvolupament de les etapes indica l'accés sobtat a la intuïció intel·lectual després del llarg recorregut pels raonaments propis de les ciències.

dos a tots els cossos bells, dels cossos bells als costums bells, dels costums bells a les ciències belles i, a partir d'aquestes ciències, acabar en aquella ciència que no és altra cosa sinó ciència d'aquella bellesa explicada i es conegui finalment que és la bellesa en si mateixa.

Heus aquí, oh estimat Sòcrates —va dir l'estrangera de Mantinea—, el punt de la vida en el qual, més que en qualsevol altre, val la pena viure per a un home: quan contempla la bellesa en si mateixa. Si alguna vegada arribes a veure-la, et semblarà que no té comparació ni amb l'or, ni amb els vestits, ni amb els joves i adolescents bells, davant dels quals ara et quedes extasiat i estàs disposat, tant tu com molts d'altres, veient els joves estimats i estant sempre en la seva companyia, a no menjar ni beure, si això fos possible, sinó solament a contemplar-los i a estar en la seva companyia. Què cal que pensem aleshores —va afegir—, si se li esdevingués a algú el fet de veure la bellesa en si mateixa, en la seva naturalesa veritable, pura, sense barrejar i sense estar infectada per carns humanes, ni per colors, ni per moltes altres futilitats mortals, i pogués percebre la bellesa divina en si mateixa, de forma específicament única? És que creus —va continuar dient— que esdevé miserable la vida d'un home que mira en aquesta direcció, que contempla aquella bellesa amb el que cal contemplar-la i viu en la seva companyia? O no penses —va asseverar— que només aleshores, quan vegi la bellesa amb allò que és visible, se li esdevindrà la possibilitat d'infantar, no pas imatges de virtut, ja que no estarà en contacte amb una imatge, sinó virtuts veritables, ja que estarà en contacte amb la veritat? D'altra banda, no penses també que, al qui ha infanat i nodrit una virtut veritable, li esdevé possible fer-se amic de la divinitat i arribar a ser ell mateix immortal, si li és possible a algun altre dels homes?

^b —Aquestes coses, oh Fedre i tots els altres, em va dir, doncs, Diotima, i jo en vaig quedar convençut; alhora, igualment convençut, intento també persuadir els altres que, per adquirir aquesta possessió, difícilment podria agafar algú un col·laborador de la naturalesa humana millor que Eros. De la meua banda, precisament per això assevero que tothom ha d'honorar Eros, i no solament jo mateix honoro i practico en gran mesura els assumptes amorosos, sinó que els recomano també als altres, al mateix temps que ara i sempre encomio el poder i la valentia d'Eros, en la mesura que en sóc capaç. Per consegüent, oh Fedre, considera aquest discurs, si vols, com un encomi pronunciat en honor d'Eros; si no, anomena'l amb el nom que et plagui i de la manera concreta que t'agradi.

Aristodem em va explicar llavors que, havent dit Sòcrates aquestes coses, els altres van elogiar-lo, per bé que Aristòfanes va intentar dir quelcom, ja que tot parlant Sòcrates havia al·ludit a ell tocant al seu propi discurs. De sobte, tanmateix, va ser colpejada la porta del pati i es va produir un gran aldarull, com de participants en una festa, i es va sentir la veu d'una dona flautista. Llavors va dir ^d Agató:

—Servent, no aneu a veure qui hi ha? Si és algun dels meus coneguts, feu-lo passar; si no, digueu que ja no bevem, sinó que ja descansem.

Al cap de no gaire estona, es va sentir al pati la veu d'Alcibiàdes,⁵¹ summament ebri, preguntant amb grans

51. Alcibiàdes (c. 450-404). L'any 420 liderava el partit democràtic. Al temps de l'acció dramàtica d'aquest diàleg (416) encara no havia començat les aventures polítiques que el dugueren a la mort violenta. La seva relació amb Sòcrates és esmentada també a *Protàgores* 302a-b, *Gòrgies* 481d i *Alcibiàdes* I 103a i 131c-d.

crits on era Agató i manant que el conduïssin al costat d'Agató. El van conduir, doncs, cap a ells, juntament amb la flautista que el sostenia i alguns altres dels seus acompanyants, i va aturar-se a la porta, coronat amb una mena de corona d'heura i de violetes, i portant sobre el cap un gran nombre de cintes, al mateix temps va dir:

—Us saludo, homes! Acceptareu com a company de beguda un home completament ebri, o haurem de marxar així que hàgim coronat Agató, per la qual cosa hem vingut? En efecte —va continuar dient—, ahir no em va ser possible de venir, però ara vinc portant aquestes cintes sobre el cap per tal de treure-les del meu cap i coronar així el cap de l'individu més savi i més bell, si m'és permès parlar d'aquesta manera. Us rieu de mi perquè estic ebri? De la meua banda, encara que us rigueu, sé molt bé que dic la veritat. Tanmateix, digueu-me de seguida: entro conforme a les coses dites o no? Beureu amb mi o no?

Aleshores tots el van aclamar, i el van invitar a passar i a jeure en un lloc. Alhora, Agató el va cridar, i ell va entrar conduït pels homes que l'acompanyaven, al mateix temps que es deslligava les cintes destinades a coronar: com que les tenia caigudes davant dels ulls, no va adonar-se de Sòcrates, ans va jeure al costat d'Agató, enmig de Sòcrates i d'aquell, car Sòcrates s'havia apartat per tal que l'altre pogués jeure. Un cop ajagut, va abraçar Agató i el va coronar.

Llavors va dir Agató:

—Servents, descalceu Alcibiàdes perquè pugui reclinar-se aquí com a tercer.

—Enterament d'acord —va dir Alcibiàdes—, però qui és aquest tercer company de beguda que jeu amb nosaltres?

I al mateix temps que es girava va veure Sòcrates, i, en veure'l, va sobresaltar-se i va dir:

L'AMOR

*Love is too young to know what conscience is
Yet who knows not, conscience is born of love*

Shakespeare

TEXT 3

Afrodita envia a la terra el seu fill Eros perquè la vengui de Psique, la mortal que amb la seva bellesa està fent que els homes oblidin el culte a la verdadera deessa de l'amor. Dels països més llunyans arriben caravanes d'homes que vénen a contemplar-la amb muda admiració, però és tanta la seva bellesa que ni tan sols els reis o els prínceps gosen pretendre-la: postrats als seus peus, es limiten a adorar una bellesa tancada i aïllada en la seva mateixa perfecció. "Dispara les teves sagetes –ordena Afrodita a Eros– i condemna-la a consumir-se en el foc d'una passió il·limitada envers l'home més vil, malalt, sense fortuna ni honor que trobis sobre la terra". En anar a complir l'ordre de la seva mare, Eros s'enamora, però, de Psique, i no tan sols la perdona, sinó que decideix fer-la la seva esposa. Eros la transporta pels aires a un palau amagat, lluny de la vigilància de la mare, on ella menarà una vida feliç i encantada esperant cada nit, quan els llums ja són apagats, la visita del marit, el qual desapareix una altra vegada abans de l'alba. Psique inicia així una vida extàtica i obscura, dolça i plaent com el son. L'hàbit transforma en deliciós allò que d'antuvi havia semblat violent i estrany, i aviat creu estimar el seu desconegut espòs: "Siguis qui siguis t'adoro, t'estimo com a la mateixa vida; patiria mil morts abans de renunciar al teu amor tan dolç com la mel". Psique no té cap més senyor ni llei que un deliciós amant l'única exigència del qual és no inquirir ni preguntar. Una i mil vegades Eros l'adverteix que no provi de saber qui és ni de descobrir el seu rostre, i Psique li respon invariablement: "No desitjo res, ja no desitjo veure el teu rostre, ni la negra nit no podrà enfosquir la meva joia, car tinc en els meus braços la llum de la vida."

Una nit, finalment, quan l'amant ja està adormit, Psique encén l'espelma, i la flama il·lumina l'Amor. Extasiada davant la bellesa divina que contempla, en anar per acariciar-lo s'enceta la pell amb una de les seves sagetes. Psique es fereix amb les sagetes d'Eros i s'enamora de l'Amor. Traspalsada per la passió, continua acariciant Eros, amb cura, encara, de no despertar-lo, però en el seu agosament, "o potser perquè també la flama estava ansiosa de besar Eros", unes gotes de cera cauen sobre el múscle nu del déu, que es desperta i, sense dir ni una sola paraula, s'eleva pels aires i desapareix. Psique prova de perseguir-lo pel jardí i la muntanya fins que cau, extenuada, al peu d'un xiprer. Eros, des de dalt de l'arbre, li parla així: "Vaig desobeir la meva mare, que m'ordenà de condemnar-te a l'amor més dissortat, a la passió més infortunada. Jo, l'arquer diví, el més destre, Amor mateix, em vaig ferir amb les meves pròpies sagetes i t'estimo. Et vaig fer la meva dona i et vaig avisar moltes vegades que no fessis el que has fet. Ara em cal pagar per la teva gosadia. A tu només et castigo amb el meu abandó."

Aquí comencen els treballs de Psique per conquerir Eros. Eros ja ha estat castigat per la seva mare, que el té tancat en un lloc segur. Psique dirigeix les seves passes cap a la mansió de l'enfurida sogra, la qual, després d'insultar-la i maltractar-la sense pietat, la lliura a la nit als seus servents Angoixa i Tristesa. Disposada a exhaurir el plaer de la venjança, l'endemà li proposa el primer treball amb què Psique ha de provar si és una digna esposa per al seu fill: "Com que em fas l'efecte d'una criada lletja i desgraciada que només si ets eficient i servil podràs conservar els teus amants: selecciona i ordena aquestes llavors per a quan jo torni". I la deixa davant d'una habitació plena de grans de blat, moresc, mill, cigrons i llenties tots barrejats. Amb l'ajuda de les formigues, Psique aconsegueix realitzar el treball en el temps establert. Indignada pel seu èxit, Afrodita la maleeix i li exigeix una segona prova: xollar la llana daurada de les ovelles salvatges que pasturen en una allunyada vall. Superada la prova amb l'ajuda de la canya, que li aconsella esperar-se fins a la nit quan les ovelles dormin, Afrodita li encarrega encara que ompli un fràgil cànir amb l'aigua que brolla de la font més escarpada i inaccessible de la muntanya. Però tampoc amb aquest tercer treball Afrodita no es considera satisfeta, i, sota l'amenaça dels càstigs cada vegada més greus, li dona ara una arqueta i li exigeix el darrer i més arriscat dels treballs: "Baixa als inferns – li diu –, busca allà Prosèrpina i digues-li que Afrodita vol una mica de la seva miraculosa i irresistible bellesa, ja que la seva s'ha consumit amb les penes que li dona el seu fill; no triguïs la necessito per a la festa d'aquesta nit." La torre, el seu aliat en aquest treball, corre a avisar-la que de cap manera no ha d'obrir l'arqueta després que Prosèrpina hi hagi posat el seu ungüent màgic. Superant mil perills i temptacions, demostrant un ardiment i una astúcia sense límits, Psique aconsegueix travessar el riu dels morts amb l'ajuda de Caront, arribar a les propietats de Tàrtar, convèncer la reticent Prosèrpina amb els seus precis, i tornar a terra des del món dels morts... Però, un cop a terra ferma, sent la temptació d'obrir l'arqueta per posar-se una mica d'aquell ungüent al qual sens dubte Eros ja no es podria resistir. Per agradar Eros, Psique decideix maquillar-se amb els olis de la mort: "Les meves aventures el commouran, es diu a ella mateixa, els meus actes el mouran a admirar-me, però només la meva bellesa em farà irresistible als seus ulls." Obre l'arqueta i cau a l'instant en un "son que s'assembla a la mort". I és en el moment de la seva caiguda quan Eros s'escapa del seu confinament, vola fins allà on jeu la seva estimada i, allunyant d'ella la son mortal, la torna a tancar dins l'arqueta i encoratja Psique perquè porti a la seva mare el regal de Prosèrpina.

Eros vola llavors a demanar els bons oficis de Zeus, el qual, impressionat per la grandesa i la valentia de Psique, es compromet a apaivagar Afrodita i convida la núvia a beure el nèctar diví que en farà una deessa. Se celebra el banquet de noces on tots els déus parlen, canten i beuen celebrant la feliç unió d'Amor i Psique, els quals, al cap de poc temps, són pares d'una nena preciosa que portarà un nom perfectament equívoc. Sens dubte Afrodita l'anomenarà Voluptat, però per als seus pares, "i en el llenguatge dels mortals el seu nom és *Plaer*."

Faula d'Apuleu en la versió de X. Rubert de Ventós a: *De l'amor, el desig i altres passions* (Edicions 62: Barcelona, 1980)

TEXT 4

Ama et quod vis fac
Agustí d'Hipona

CÀNTIC DELS CÀNTICS

¹Càntic dels càntics. De Salomó.

1.

ELLA ²Que em besi amb besos de la seva boca!

Les teves carícies són més dolces que el vi.

³Són embriagants els teus perfums,
aroma que s'escampa és el teu nom;
per això les donzelles s'enamoren de tu.

⁴Atrau-me darrere teu! Correm!

El rei m'introdueix a les seves estances:

"Amb tu fruïrem i farem festa."

Assaborim més que el vi les teves carícies!

Amb raó s'enamoren de tu!

⁵Sóc bruna però bonica,

filles de Jerusalem,

com les tendes de Quedar,

com els pavellons de Salomó.

⁶No us fixeu en la meva morenor:

és el sol que m'ha embrunit.

Aïrats contra mi, els fills de la meva mare

em feren guardiana de les vinyes,

però ni la meva vinya no he pogut guardar.

⁷Digues-me, amor de la meva ànima,

on pastures el teu ramat,

on el fas reposar quan és migdia,

perquè no vagi perduda

darrere els ramats dels teus companys.

ELL ⁸Si no ho saps, bellíssima entre les dones,

segueix les petjades dels ramats

i pastura els teus cabrits

vora les tendes dels pastors

⁹A una euga junyida als carruatges del faraó

et comparo, estimada meva!

¹⁰Que en són, de belles, les teves galtes

entre les arrecades,

el teu coll entre ramells de perles!

¹¹Et farem arracades d'or

amb filigranes d'argent.

ELLA 12 Mentre el rei és a la seva cambra,
el meu nard exhala el seu perfum.
13 El meu estimat és per a mi un saquet de mirra,
s'adorm entre els meus pits.
14 El meu estimat és un raïm de flor d'henna
de les vinyes d'Enguedí.

ELL 15 Que n'ets, de bella, estimada meva,
que n'ets, de bella!
Els teus ulls són coloms.

ELLA 16 Que n'ets, de bell, estimat meu!
que n'ets, de fascinant!
Com verdeja el nostre llit!
17 Són de cedre les bigues de casa nostra,
El nostre sostre és de savina.

2.

ELLA 1 Jo sóc un narcís de la plana de Saron,
un lliri de les valls.

ELL 2 Com un lliri entre els cards
és la meva estimada entre les donzelles.

ELLA 3 Com un pomer entre els arbres del bosc
és el meu estimat entre els donzells.
Glateixo per seure a la seva ombra,
El seu fruit m'és dolç al paladar.
4 M'ha fet entrar al celler
I enarbora sobre mi la senyera de l'amor.
5 Retorneu-me amb panses,
Sosteniu-me amb pomes:
Estic malalta d'amor.
6 Té l'esquerra sota el meu cap
i amb la dreta m'abraça.
7 Filles de Jerusalem, us conjuro
per les gaseles i les cérvols del camp:
no desvetlleu l'amor, no el desperteu
fins que ell mateix ho vulgui.

8 Una veu! El meu estimat!
Mireu, ve trescant per les muntanyes,
saltant per les collades.
9 El meu estimat és semblant a una gasela
o a un cervatell.
Mireu-lo! És darrere la nostra tanca,
aguaitant per la finestra,
espiant per les gelosies.
10 El meu estimat parla i em diu:

ELL Aixeca't, amiga meva,
bonica meva, i vine!
11Mira, l'hivern ja ha passat,
La pluja s'ha esvaït, ja se n'ha anat.
12Les flors despunten a la terra,
ja arriba el temps d'esbrotar,
se sent la tórtora als nostres camps.
13Despunta el fruit verd de la figuera,
les vinyes florides escampen perfum.
Aixeca't, amiga meva,
Bonica meva, i vine!
14Coloma meva, en les escletxes de la roca,
en els amagatalls dels espadats,
fes-me veure la teva cara,
fes-me sentir la teva veu,
perquè la teva veu és suau,
i la teva cara, bonica.

15Caceu-nos els xacals,
els xacals menudets,
que destrossen les vinyes,
les nostres vinyes en flor.

ELLA 16El meu estimat és tot meu,
i jo sóc tota seva,
ell que pastura el ramat entre els lliris.
17Abans que bufi la marinada
i s'allarguin les ombres,
retorna, estimat meu,
semblant a la gasela, al cervatell,
per les muntanyes de Bèter.

TEXT 5

"Amors par force vos demeine!"
Bérout

JUDICI DE LA COMTESSA DE CHAMPAGNE

"A tenor de les presents, diem i sostenim que l'amor no pot estendre els seus drets entre marit i muller. Els amants es comprometen recíprocament i gratuïta al que sigui, sense cap obligació de necessitat, mentre que els esposos estan subjectes per deure, l'un respecte a l'altre, a totes les voluntats. Que aquest judici que pronunciem amb ponderació extrema, després d'haver escoltat diverses nobles dames, esdevingui veritat constant i inamovible. Any 1174, tercera calenda de maig, indicció VII."

CERCAMON

QUANT L'AURA DOUSSA S'AMARZIS
(112,4)
QUAN L'AURA AMARGA EL DOLÇ
TREMIR

I Quan l'aura amarga el dolç
tremir

i els arbres es van esfullant,
i els ocells muden llur matí,
també jo ací, tot sospirant,
canto l'amor que em prengué

encès

i mai no fou en mon poder.

II Ai las! d'Amor tot em fallí,
sols n'he fatics i pena gran.
Res no s'ha fet tan greu per mi
com ço que jo vaig desitjant.
No em puny desig, ni anheló

res

com ço que jo no puc haver.

III La joia de què em gaubo ací
molt fina és i l'amo tant
que en ser-hi a prop no sé què

dir

tan fadat sóc del seu encant;
i quan me'n vaig tan m'ha
corprès
que perdo l'esma i el saber.

IV La qui més bella es cartení,
Al seu costat no val ni un
quant.

Talment l'estrella del matí
ella fa fum pel cel foscant.
Mirar-la, quan al llit s'ha estès,
ben a prop d'ella, és mon deler.

V Temo, brando, perdo el juí
Pel seu amor, dormint,
vetllant.

Basarda tinc de malmorir
si goso dir-li un mot d'amant.
La serviré dos anys o tres,
que així sabrà mon benvoler.

VI Ni em mor, ni visc, ni em sé
guarir,
No sento els mals, car viure em
fan.

Com que d'amor no sóc saurí,
no sé si mai l'hauré ni quan;
si caic o m'alço, és ben palès
que tot depèn del seu voler.

VII M'encisa quan em fa enfollir
O si l'espero tot frisant.
M'encisa si em vol escarnir
o de mi es burla al seu davant,
que tant de mals seran no res

- si després ella em fa mercè.
- VIII Si ella no em vol, cerca morir
el qui fidel a ella roman.
Ai las, que dolçament m'occí
Quan d'estimar-me féu
semblant!
En tal devesa ella m'ha mes
que cap dama no em sap valer
- IX Consirós goso un goig tenir,
car si em fa por o si sóc galant,
- per ella m'haig de captenir
com a sincer o falsejant,
ser ben vilà o ben cortès,
ser delerós o curt d'alè.
- X Si ella volia, em té sotmès,
plagui o no plagui al món
sencer.
- XI Cercamon diu: no és pas cortès
qui de l'Amor perdrà la fe.

BERNART DE VENTADORN

CAN VEI LA LAUZETA MOVER (70, 43) QUAN VEIG L'ALOSA ALETEJAR

- I Quan veig l'alosa aletejar
joiosa al raig matinador,
com defalleix i es deixa anar,
que el cor li vessa de dolçor,
tan gran enveja m'ha copsat
d'aquell ocell que veig joiós,
que em meravell que el cor, dardat
pel gran desig no en resti fos.
- II Ai las, que poc que sé d'amar,
Tant que me'n creia sabedor!
Perquè d'amar no em puc estar
la qui no sap raó d'amor.
Roba el meu cor, que és furt malvat,
i el cor del món i el seu, tots dos,
i fuig, deixant-me, en soledat,
desigs ardents, cor anhelós.
- III Senyor de mi no só d'ençà
d'aquell instant enfollidor
que em va deixar sos ulls mirar,
mirall plaent de gran claror.
Oh mirall, des que m'hi he guaitat,
m'he mort endintre sospirós,
car endinsant-m'hi, m'hi he ofegat,
així en la font Narcís formós.
- IV Dames que em feu desesperar

ja no em tindreu per defensor,
que si us volia perdonar
ara heu perdut el meu favor.
Veig que cap dama no m'ha aidat
davant la qui em forneix dolors,
car totes sou en falsedat
iguals a infondre les llangors

V La meva dama advera pla
que és dona, cimbell traïdor;
oblida el que ha de desitjar
i fa allò que és ofenedor.
Caigut avall, só malfadat
com foll que es llança als xucladors.
De massa enlaire que he pujat
ara em fereix un fat irós.

VI De pietat ja no n'hi ha
-jo mai no en fui coneixedor-,
car qui l'hauria de servir
no en té pas gens. Qui en té, Senyor?
Oh, quina estranya crueltat,
deixar que em mori, dolencós,
orbat de bé i de pietat,
sense l'ajut d'ella, amorós!

VII Puix que no em val plorar o pregar
ni el dret que tinc pel meu dolor,
i el meu amor és ben en va,
ja no li faig cap més llaor.
M'allunyo d'ella, ja he finat,
m'ha mort i marxo malmirrés
no sé pas on, exiliat
de sa volença, entre foscors.

VIII Tristany, si res no us he donat,
és perquè fujo, corcuitós,
d'amor i joia bandejat,
deixant el cant, a exili ombrós.

GUILHEM FIGUEIRA

D'UN SIRVENTES FAR EN EST SON QUE M'AGENSSA (217, 2)
UN CANT JO FARÉ QUE EN SIRVENTÈS S'AGENÇA

I

Un cant jo faré que en sirventès s'agença
amb el so que sé que bon plaer em dispensa.
Cap dubte no he que atraurà malvolença
 de Roma, mercat
 de la falsedat
tan forassenyat, que rodolant es llença
 devers la maldat.

IV

Armeu el gemec del marrit, son martiri,
conduïu el cec, devers el cementiri.
Amb usatge artec us guardeu el captiri
 que robeu arreu.
 A tot poseu preu,
i quan perdoneu maldeu per afegir-hi
 qualche sobrepreu.

XII

Sempre he sentit dir tocant a vostra testa
Que és buida, i així a afaitar-la s'apresta
aquell que intuï que el cervell us molesta.
 Porteu vil capell
 i us sobra el cervell.
A Besiers, ell us conduí a feresta
 matança a coltell.

XXIII

Roma, amb fals cimbell reclameu la captura.
Mengeu mant rumbell quan altra gent fretura.
Teniu faç d'anyell, mirada de dretura,
 mes sou llop malvat,
 serpent coronat,
d'escurçó engendrat, de qui el diable cura
 car sou son privat.

TEXT 6

"Die Liebe ist der Endzweck der Weltgeschichte, das Amen des Universums"
Novalis

14 de desembre

Què és això, amic meu? Estic espantat de mi mateix. L'amor que ella m'inspira, ¿no és el més pur, el més sant i el més fraternal de tots els amors? ¿He tingut mai algun desig culpable amagat en la meua ànima? Ah! No m'atreviria a assegurar-ho... Si ara mateix somnio! Quanta raó tenen els que diuen que som joguines de forces misterioses i contràries!

Anit..., temo dir-ho..., la tenia abraçada, l'estrenyia amb força contra el meu cor...; els seus llavis balbucejaven paraules d'estima, interrompudes per un milió de petons, i els meus ulls s'embriagaven amb la joia que vessava dels seus. ¿Sóc culpable, Déu meu, per recordar-me de tanta felicitat i perquè desitjo somniar una altra vegada el mateix? Charlotte! Charlotte! Fa vuit dies que els meus sentits s'han torbat; ja no tinc ni forces per pensar; els meus ulls s'omplen de llàgrimes. No em trobo bé enlloc i, tanmateix, estic bé a tot arreu. No espero res, res no desitjo. ¿No és millor que me'n vagi?

Johann Wolfgang von Goethe (1774): *Les desventures del jove Werther*

ELEGIA DE MARIENBAD Goethe (1823)

I, mentre en el seu mal, l'home
emmudeix,
a mi un déu em donà de dir allò que
pateixo.
¿Què cal que esperi de tornar-la a
veure,
de la flor, closa encara, d'aquest dia?
El paradís, l'infern per a tu s'obren;
quina indecisió l'ànima regira!

No queda potser el món? ¿No són els
cingles
coronats ja mai més d'ombres
sagrades?
La collita, no grana? Un camp de
gespa
no s'estén fins al riu entre garrigues?
¿I no es corba l'espai damunt del món,

ric ara en formes, ara sense formes?

Que lleu i gràcil, d'un clar i dolç teixit,
plana, seràfica, del cor de núvols
greus, com si els fos igual, dins l'èter
blau,
una figura esvelta d'un clar efluvi.
La veieres regnar en joiosa dansa,
predilecta entre formes predilectes.

Però a estones tan sols pots resignar-
te
a aferrar un ésser eteri en comptes
d'ella;
torna al teu cor! T'hi trobaràs millor,
ella s'hi mou en imatges mudables:
una es transforma en moltes, més
enllà

mil vegades, i és cada cop millor.

Dins del candor del pit oneja una ànsia
de lliurar-nos de grat, per regradar-lo,
a un ésser pur, més alt, inconegut,
i així esbrinar l'etern innominat;
en diem: ser devot! Feliç alçària
de la qual participo davant d'ella.

Ara sóc lluny! Aquest minut que visc,
de què em serveix? No sabria pas dir-ho;
si tants béns m'ofereix per consolar-me,
només em pesa i cal que me'n desfici.
Es mou d'aquí d'allà un desig indòmit

no queda lloc sinó per a les llàgrimes.

Deixeu-me aquí, fidels companys de ruta,
Sol prop la roca, en aiguamolls i molses;
no us atureu! El món se us ha desclòs,
la terra extensa, el cel august i gran;
observeu, indagueu, sumeu detalls,
que la natura els secrets balbucegi.

Se m'ha perdut el Tot, i m'he perdut,
jo que abans era favorit dels déus;
em van provar, van lliurar-me a Pandora,
si rica en béns, més rica en perills;
em van llançar contra la boca pròdiga,
me'n separen i em llancen a l'abisme

J. W. Goethe. Poesies. A cura de Miquel DescLOT. Barcelona: Proa, 2000.

"El seu nom és bellesa. I tu, tu m'has ensenyat el camí! Amb tu vaig tenir principi. No valen cap paraula els jorns en què encara no et coneixia. Oh Diòtima, Diòtima, criatura celestial!"

"Oblidem-nos que hi ha un temps i no comptem els dies de la vida! ¿Què són centúries al costat de l'instant en què dos éssers talment s'endevinen i s'acosten?"

"Ah! Tot era santificat, embellit per la presència d'ella. On que mirava, tot el que tocava, l'estora, el coixí, la tauleta, tot estava en secreta unió amb ella. I quan em cridà pel nom la primera vegada, quan ella se m'acostà tan a prop que el seu alè innocent fregà el meu ésser expectant!"

"Tot el que els homes han fet i han pensat durant mil·lennis, ¿què és al costat d'un instant d'amor? És el que hi ha de més aconseguit, de més divinament bell en la natura! Cap allà porten tots els graons des del llindar de la vida. D'allà venim, cap allà anem."

"Nosaltres creiem que som eterns perquè la nostra ànima sent la bellesa de la natura. No seria una obra acabada, no seria la divina, la completa, si un dia tu faltessis en ella. No mereixeria pas el teu cor, si havia d'averkonyir-se de les teves esperances."

"No era meva, digueu, germanes del destí, no era meva? Les fonts d'aigua pura poso per testimonis i els arbres innocents que ens escoltaven i la claror del dia i de l'èter! No era meva? ¿Unida amb mi en tots els accents de la vida?"

"Abans que l'un o l'altre ho sabéssim ens pertanyíem. Aquell dia que ingènuament comptares amb els dits els esglaons que baixaves de dalt la nostra muntanya fins a casa teva, que m'ensenyares els camins per on passejaves, els reposadors on t'asseies, i em contares com se t'hi havia escolat el temps, i a la fi em digueres que en aquell moment et semblava com si jo també hi hagués estat des de sempre. No ens pertanyíem ja des de temps?."

"Ah! El sagrat desig sense nom sovint volia esqueixar-me el pit, i sovint l'amor poderós s'enfuria en mi com un tità empresonat. Tan fonament, tan irreconciliablement endins, encara mai no s'havia rebel·lat el meu esperit contra les cadenes que el destí li havia forjat, contra la implacable fèrria llei d'estar separats, de no ésser Una ànima amb la seva amable meitat. La nit clara d'estrelles havia esdevingut ara el meu element. I quan es feia el silenci, talment com en les fondàries de la terra on secretament creix l'or, sorgia la més vella vida del meu amor."

"Les nostres converses lliscaven com una aigua blau cel on ara i adés llenteja la sorra d'or, i el nostre silenci era com el silenci dels cims de les muntanyes on més amunt de l'espai de les torbonades, en gloriosa altura solitària, no bufa sinó l'aire diví en el front del caminant audaç. I la meravellosa sagrada tristesa, quan arribava l'hora de separar-nos en plena exaltació i jo cridava: ara som altre cop mortals Diòtima! i ella em deia: la condició mortal és aparença, és com els colors que tremolen davant els nostres ulls si mirem gaire estona el sol! Ah, i tots els benaurats jocs de l'amor! Els mots afalagadors, els neguits, les susceptibilitats, el rigor i la indulgència. I la penetració total amb què ens esguardàvem, i la fe sense límits amb què ens glorificàvem! Si! L'home quan estima, és un sol que tot ho veu i tot ho transfigura, i quan no estima, és un habitatge fosc on crema un llantió fumós."

"Ja t'ho he dit un cop, ja no em calen ni els déus ni els homes. Sé que el cel és extingit, despoblat, i que la terra que abans sobreeixia de bella vida humana ha esdevingut gairebé com un piló de formigues. Però encara hi ha un lloc on el cel antic i la terra antiga em somriuen. Puix que en tu oblidat tots els déus del cel i tots els homes divins de la terra. Què m'importa el naufragi del món; no vull saber res més sinó la meua illa venturosa.

Hi ha un temps de l'amor, digué Diòtima amb serietat amical, talment com hi ha un temps per a viure en un bressol feliç. Però la vida mateixa ens en treu fora."

Friedrich Hölderlin, *Fragments d'Hiperió*
Hyperion oder der Eremit in Griechenland. (Traducció de Ricard Torrents)
(Volum primer, llibre segon, cartes d'Hiperió a Bel·larmí)